
సు ధా ం జ లి

వా ర ణా సి
వేంకటేశ్వరులు

ప్రకాశకులు
వేంకట్రామ అండ్ కో - బెజినాడ.

వర్వ స్వామ్యములు రచయితవి

కొలికూర్పు: 1945 జులై

మూల్యం : ముప్పావలా

★

జానకిరాం ప్రెస్, తెనాలి

మొదటి మాట

మా సాహిత్యకుటీర సమరణములలోని నా ఖండకావ్యాలు కొన్నీ, క్రొత్త రచనలు మఱికొన్నీ చేర్చిన కూర్పు. ఈ సుధాంజలి. కవి, తన ఖండకావ్య శకలాలన్నీ ఒక గ్రంథరూపంలోకి పచ్చినప్పుడు సంతోషిస్తాడు. అట్టి మహదానందాన్ని కల్గించిన పదాన్యులు, పండితీయులు.

వెంకట్రాహకంపెనీ స్థాపకులు - శ్రీ ఈశ్వర వెంకట్రావు పంతులుగారు నాకట్టి సంతసాన్ని కల్గించి, ఈ గ్రంథశీదాతలైనందులకు వారు నాకు చిరస్మరణీయులు.

దీన్ని ఆమూలాగ్రంగా చూచి, వారి యభిప్రాయ మొకపద్యాన్ని వ్రాసి యిచ్చిన మధురభారతి—మధనపెద్ది కవీంద్రులకు నా కృతజ్ఞత.

—రచయిత.

అ భి ప్రా య ము

తలపించె నడి శరత్కాల రాకాచంద్ర
 చంద్రికా స్రుతసుధా సారధార,
 కల్పించె దివిజగాంగ యుగీ దనీ వరీ
 మళ మిళిత్యవన కుమారనేవ,
 జులసిచె నపహ్ల మాలతీకుసుమ శ
 య్యాశభీ మిళిత శిద్రాసుఖిమ్మా,
 ప్రకటనంబొనరించె ప్రణవతారూఢ
 తారకబ్రహ్మ గాంధర్వగీతి
 అట్టి దిట్టిది యనగ శక్యమ్మగాని
 హాయి గూర్చె “సుధాంజలి” నరయుకొలది
 సార కవితావికారద ! వారణాసి
 వేంకటేశ్వర ! రచియింపు మింక నిటులె.

మధురభారతి - స్వయంవ్యక్త
 మాధవపెద్ది బుచ్చిసుందరరామకౌత్తి

శ్రీ దాత, శ్రీ ఈదర వేంకటరావుపంతులుగారు

శ్రీవాధ కవివాధు శీరానశేమాత

నీసారటంకాల తీరమొసగె

పోతవామాత్యుని పూరింట నేతలి

కవితా సుధారాశి కరణిపోసె

కృష్ణరాయానీ జిహ్వాదమ్మన

జయకంకణమ్మ నే జననితోడిగె

త్యాగరాజేంద్రు వక్త్రమ్మలో నేయమ్మ

కమ్మని యమ్మతమ్మ గుమ్మరించె

అజనని ఈదరకుట నీరేజమిత్రు

కడుపవిత్రు వేంకటరాయ ఘనచరిత్రు

వితత సుశ్రీచిరాయురుపేతుడేయు

అఖిల సాభాగ్యకాఠిణి ! ఆంధ్రవాణి !!

శ్రమమండెంచి స్వయంకృషిక్ సలిపి, విజ్ఞానమ్మ వార్జించి, ప్రా

ధమిక గ్రంథములుంచు కంపెనిఁ జిరస్థాయిక్ బ్రతిష్ఠించి, శ్రీ

సముపేతుండవునై, యశస్వివయి, ప్రజ్ఞాశాలినై, శీలినై

విమలదార గుణవనీపకుండనై వెల్గాండవేధీమణి !

ఆనంద్య ప్రతిభా విభాసమున, నిత్యమృత్య సోకీల్య న
 ద్దుగాలమున, ధర్మకార్య విషయస్తో మాభిలాషయ్యునకొ
 తేమఁగుం జూర్చిభిమాన పాలన మహాదీక్షానిబంధునకొ
 నినుఁబోలంగ వదాన్యవర్యుఁ డొకఁడేనికొగల్గఁ ద్రాంధ్రసలికొ.

కొండటి కుపనయనమ్మలు
 కొండటికి వివాహములును, గొండటి విద్యకొ
 సొండుగ సమకూర్చితి నీ
 కుండుల యెరియ్య! ధర్మగుణమున నెందున్ !

ఆంధ్రప్రతికతోడ సమృతాంజనముతోడ

పిభ్యాతిఁగాంచెను విశ్వదాత
 బాలవిద్యావ్యాప్తిఁ బాటించి మీరలు
 'జానగాత'ని కీర్తి బూనినారు
 ద్రవిడ దేశమునందె తపధాన్మికత్వమ్ము
 హెచ్చుగా జూపె నాగేశ్వరుండు
 యావజాంధ్రమెకాక అరవదేశముగూడ
 తనివొంది మిహ్న తరులచేత

ఇశ్వరదేవులెడు - ఇంక మీకును జోడు
 లేదుగా తెలుంగు వీడునందు
 వితతధర్మమందు నిస్తృతయశమందు
 ఈదర కులసింధు హిమకరుండ !

ఉపహారము

కిరణౌఘములయందుఁ బరగు రూపము నీవు
 నును నమూనాము నందు శోభ నీవు
 అంతరిక్షమున న్యాప్తించినది నీవు
 వచనానమున నుండు ప్రాణ మీవు
 హైందవ నితతిలో నమడు జ్ఞానం బీవు
 యవనులలో భక్తి యాదు వీవు
 క్రైస్తవులందున గలుగు నమ్మక మీవు
 నజ్ఞనావళిలోని సత్య మీవు
 ఇల్లు వెలుగొందు విన్ను నే నెల్లు గాంతు
 విసిగి వేసారి శరణమ్ము వేడినాను
 దృఢానోవాక్కుల నిను వీక్షింప నిదుము
 దివ్య శక్తి దయాసింధు ! దీనబంధు !!

దీనజనావనమ్ము భవదీయ ప్రతమ్ము సతమ్ము - మంచిదే
కాని, యొకప్పుడైన సహకారమునేయవు భిక్షుకాభిక్ష
గానుక నెద్దియుం గొనక - కావున నీవిధ మిట్టులంచునున్
నేను గ్రహించినాడ, నిత నిక్కముఁ దెల్పుదు నాగ్రహింతువే?
భిక్షుదానము నేయుము చివులు నీవే కోరుచున్నాడ, వే
భిక్షం బేవిధి స్వల్పమాత్రమును వచ్చింపంగ శక్తుండనా?
దాక్షిణ్యంబున నీ వొసంగిన సద్ధార్థంబిత భక్షింపుచున్
నాత్మద్బాధను దీర్చికొందునని అన్నా ! నే నివేదించెదన్,
* * *

ఈవు భిక్షార్థ మింటింటి కేగలేదే ?
బలిని మోసగింపవె లోకముల గ్రహింప ?
కమల దానముఁ గొనికాదె గజవరేణ్య
మకరి, ఘోరబాధలనుండి మనిచినావు ?
శబరి బదరీ ఫలముల కాశపడ లేదే ?
తృప్తి పడవె బీదకుచేలు వృధుకములకు ?
* * *

ఇది వఱ కేదియో జరిగె నింక సరాళను జేయనొల్ల నా
హృదయ మహాభిరత్నమును నిచ్చెద నీ కువహార మిప్పుడే !
అది మలినావృతంబని మహాత్మ! గ్రహింపంగ సంశయంబుఁ జెం
డఁ దగదు, నాటి యా భృగుపదప్రహరమ్మును జ్ఞప్తి చేసిదన్.

భరతమాత

దీనవై కడు నుదాసీనవై, స్వాతంత్ర్య

హీనవై చింతింపఁ బూననేల ?

భీరులౌ, స్వేచ్ఛావిదూరులౌ నంతాప

కారులౌ నుతులను గాంచనేల ?

హేయమా, దుర్యశః ప్రాయమా, సంకట

దాయమా దాస్యమ్ము నీయనేల ?

శ్రేయమా, సతతానపాయమా, యతి సుఖో

పాయమా నైక్యమ్ము సేయవేల ?

శాంతి నమకూర్పవేల ? విశ్రాంతి నొసఁగ

వేల ? ఘోర దాడిద్యమ్ము దోచవేల ?

నుస్థిరోజ్జ్వల విభవమ్ముఁ జూచవేల ?

వరమశుభలక్షణోపేత ! భరతమాత !!

హితబోధ

[ధనుర్యాగవ్యాజ్ఞాన, చిలరాచకృష్ణుల దిలిపించి, చంపింపనెంచి పోనాజ్ఞ విడిచి కంసునితో అక్రూరుడు—]

నిష్కర్షగఁ జెప్పుదు, తో

తిష్కుడవా యందువేమొ? తిరమిది విను మా

యుష్కాలముఁ దీర కతఁడు

నిష్కారణ వైరమూనునే కృష్ణునితో!

నేవకుఁ డెనవాఁడు తన చెప్పిన చొప్పునఁ జేయునంచు, హిం
సావిషయాన్వితక్రియల నల్సఁగఁ బొమ్మని చెప్పఁ జెల్ల, దే
భూవిభుఁ డెనఁగాని - అది పోడిమికాదు - యశంబు రాదు, నే
నీవిధి స్వామిచైత నచియించుట తేనిహితమ్ము నెంచియే!

దేవర కృత్యముల్ గనిన తీరని దుఃఖము కల్గు, సాధ్వీయా
దేవకిదేవి, బూజ్య వసుదేవుని, దెవనముండు తండ్రినే
అవిధి నుంచినాడ వకటా! చెరసాలను బ్రేమచేక; శ్రే
యావహమాన బంధుగుల నారడివెట్టుట కంస భూవిభూ!

లలనారత్నము నీ పహారరి, కడుక్ జ్ఞాఘ్నుండు నీ భావ - ఉ
జ్వల విక్రాంతి వశ్యతాఖిల జగజ్జ్వలభ్య లీలామయం
డలఘుండామయభావము - సుగుణయ్యా ! వెరముఁబూనఁగ
జలధింగాల్పఁ దృణాగ్నిబాల్పునరణిన్ సాధింతువిక్తార్యమున్.

పూతన నేరె దండధను ప్రోలికి - అ శకటానుడుండు వి
ఖ్యాత బలుండుఁ జచ్చె నవురా ! బశవత్స తృణాదరాక్షసుల్
సైతము మ్రుందినాడు, తగు సాహసుఁ డెన్నడు కృష్ణ గెల్వగా
నీతటి నేయఁగాఁ జగిల జెల్ల వృథాయని యెంచెదన్ ప్రభు!

పాలు ద్రావెడినాడె జహుబలీవేతులా
యనురవీరుల గసిమనఁగినాడు
భయద శాపము బాంబడి మాకులై యున్న
గంధర్వపుత్రులఁ గాచినాడు
దావ దహనకీల దహియింపఁ దనజేర
లీలగా దిగ్మింగఁ జాలినాడు
గోవర్ధనంబెత్తి గోగోప గోపికా
గణముల గరుణతో మనిచినాడు

అతఁడు సామాన్య బాలుఁడే - అఖిలలోక
జీవ సృష్టి స్థితి వినాశ శీలి కాక
నిఖిల తాపస దేవతానీక మెల్ల
నతని నుతియింపదే పరమాత్ముఁ డగుచు.

మధాంతరి

నాదు హితమ్మునై న నరనాథ ! దయామతి చిత్తగింపు మా
శ్రీదయితుండె కృష్ణుడు, విశిష్టజగద్వలయేళుఁ డాతఁడే
నీదు పురాకృతమ్ము స్తవసేయము గావున నల్లుఁ డయ్యె - న
మ్మాదమునొందినఖ్యితనుబొందుము-చెందుమమందసౌఖ్యముగా

బలరామకృష్ణమూర్తులఁ

టొలియింపఁగ నెంచి, కంస భూమివతి కే

వల మక్రూరుఁ బనిపె నని

తలపోతురు ముందు జనులు తథ్యము భూపా !

రానున్నది రాకుండదు

రాకున్నది రాకపోదు కర్మమ్మున, నే

మైనను జనువాడ నిపుడె

పోనాజ్ఞ నొసంగు కంస భూవర చంద్రబా !

మధుర సౌరభి

నాకు బాల్యము నుండియు నాణ్యమైన
తరు లతాదులఁ గొనివచ్చి తనరునట్లు
వనము పెంపొండఁ జేయుటే వాఁఁడు; కాన
నిపుడు వనసీమఁ గన నంతో యింపు గొలుపు.

అల్లి బిల్లిగ నల్లిన వల్లియలను
మల్లె తీవియ యొక్కటి మాకుఁ బ్రాసము
దాని 'వనశోభిని' యనుచుఁ దలఁతు మెపుడు
వనమునకు నెల్ల శోభమై తనరుకతన.

మా 'కుసుమవతి' యా లతామణికి మిగులఁ
బ్రోదినీయును సతతమ్ము పొంగిపడుచు;
అంత నా 'వనశోభిని' యలరుచుండె
లలిత కిసలయమ్ముల చేత రమ్యముగను.

మంజులంబైన దళముల మధ్య మధ్య
జాలకంబుల నాలత చాలఁ దోడిగె
నందు నొకమొగ్గ మృదులమై యలరుచుంట
‘మధురసారభి’ యని ‘కుసుమవతి’ నతము
నరము వాత్సల్యమునఁ జాను నదయ నదియుఁ
జుక్కలందుఁ జంద్రుఁడు వలె సొగసుమీఱె.

*

*

*

‘మధురసారభి’ నింపించి మూఁగు మి
లిత బహుళ పరిమళముల లీలఁజల్లె
దాని ధవళకాంతికి జగ్గు తరిగి తిరిగె
జలధరంబుల మాటునఁ జందుతుంటు.

ఉదయ భావము నుమకన్య హాయిలుగాంచి
“ఔర ! ఈ వుష్ప సౌకుమార్య చుచుపమిత”
మించు మాగ్నించి తన కిరణాళి వలన
“శ్రీఘ్రమేవ వివాహ సంసిద్ధిరస్తు”
యని మనఃపూర్వ కాశీస్సు లంగఁజేసె.

తన మహాపాత ఘాతముఁ దవలియెంత
నవయునో యని తలపోసి పవనుఁ డవును
మలయ గంధంబు లెల్లెడ మలయఁజేసె
మధురసారభి భాగ్య మేమాత్రమొక్క !

అకుసుమ నిలావంబును

గోకిల యొక్కరంబు గాంచి కూరిమితోడన్

బ్రాకట శ్రోవ్య స్వరమునఁ

జేకొని పాడెం గడింగె జెనకెం జవిగాన్.

పుష్పరసమును శ్రోలిన బుద్ధివోడమి

నింగి నలవోక తేరుకాదు భృంగ మొదలు

సౌరభంబులు జొల్పిల్ల చాయఁగాంచి

పుష్పకన్నీయ యిడులున్న మోదమునను.

వ్రాలఁ జనుదేరు మధుర వరునిఁ గాంచి

కనుల నానంద బొమ్మమల్ గార్చెననఁగ

వెలయు పుష్పజీ యల్లనఁ జిలకరించి

కలిత మకుమారి దవహాస కాంతులనఁగ

లలిత మృదు దళ కాంతుల మలయఁజేసి

యతిశయించు పరీమళ మాస రాజి

నెత్తి సుమకన్య స్వాగతిం బిచ్చె నపుడు

ఆర్యులకు నేయు పరిచర్య లట్లుకాడె !

మధురసౌరభి దూడేరి చుమత నిూజు

‘ప్రేయసీ !’ యని మిత్రేణి ప్రయములాడి

మరలవత్తు నటించును మూట యొన గి

కదలి చనియె నెలమి మధుర వరుండు

స్వార్థపడు లెల్ల రిట్టుతే నలుపుచుండు.

మగిడి యేతెంచు నని పల్కి మధుకరుండు
మా గృహారామ నీమకు మరలఁడాయె
నన్య సుమకన్య సంగమం బభిలషించి
మధుర సౌరభి మాటయే మఱచెనేమొ?

ప్రవిమల ప్రేమ సుఖమంచు భావమందుఁ
బొంగి పోయితి నేనెంతో భృంగరాజ!
ఇంక విరహంబునిధి నెట్ట లీదు దాన?
మారు బారికి నేలీల మనెడు దాన?
వకట! యారీతి నలువఁగా నగునె నీకు?

మరలఁ జనుదెంచనే లేదు మధులిహుండు
మధుర సౌరభి భావంబు మాఱలేదు
మానసమ్మునఁ బ్రియు పూజ మానలేదు
మధుకరాగమ కాంక్షయు మాయ లేదు.

అగ్గలంబైన ప్రణయంబు నణఁచి, యణఁచి
చంచరీకుని హృదయాన నెంచి యెంచి
కుండి - కృశియించి - నెత్తావిఁ గోలుపోయి -
వ్రాలి వత్తయె - సుమకాంత రాలిపోయె.

కుసుమ గీతి

ఆ ప్రకాంత వనంత దినాంతమందు
నవ నవోన్మేష సుశ్రీని నవదరించి
మృదు మధూలికా తల్పమ్ముఁ బదిలవఱచి
మధు మరంద సౌరభముల మలయఁజేయు
రాగరంజిత లావణ్య రాశియైన
అమర సుమ సౌకుమార్యంబు ననుభవింప
కేల నెరాశ్య మొందెదు భృంగరాజ!
హేయ మాన మధాపాన మెనన్తికెన?

కోమలము తైన రేకులు గోలు పోయి
వట్టు వలె నొప్పు పుప్పొడి వట్టి పోయి
కమ్మ పూఁదేనె నెత్తావి కగ్గి పోయి
వన్నె చిన్నెల తీర్లెల్ల విన్నఁ జోయి

వాడి నత్తయై బొత్తుగా వాలి పోయి
నవయు వున్నపైన నీ వింట ననువుఁ జెంది
జమలి ముక్కాలిరాయఁడా ! చనెన వేల ?
ఎండ మావుల లోన నీరుడుకున్నా ?

* * *

సాంధ్య గీతాలు భగవతుల్ గొప్పవైచుండ
మంజులవు నంజ కెంజాయ నులము వేళ
అతి మనోహర ముఖి ఛాంచిత్రపు నాపచు
మించు సింగారమున వికసించినావు.

లోక మోహన మైన నీ రూపు లేఖఁ
గని విలాస హాసమున భృంగముల గములు
మధుర యుంకృతుల్ నలుపుచు మనలుచుండె
నీ నవ పరీమళంబుల నిఖిల దిశల
గడలుకొనఁ జేయుచున్నాఁడు గంధవహుఁడు.

పోడశ కలా ప్రపూర్ణుఁ డా సోముకూడి
నూర నుఖానంద మొండంగఁ జూచినావు
కాని, యీనిశ పరిపూర్ణ శ్రహణమమ్మ !
నిరుపమ సుకుమారి ! కుచుదినీ కుమారి !!

నీ నిరాశావదనము నే గానలేను
 వేడి నిట్టూర్పు గొడ్పులు విడువఁబోకు;
 నీ వగవు టెడందను గాంచి నే నహింసఁ
 గన్ను దోయని బాష్పాలు కార్చఁబోకు.

రాగ సంఘర్షణమ్మున రాజిరాజి
 భావ మందు రగుల్కొన్న భావ వహ్నిఁ
 మాలు కన్నీటి ముత్యాల మాల - అతని
 మెడను వేయు నీ వ్యధ యడఁగునేమో !

అనాప్రాజ్ఞము

అది యొకాశ్రమప్రాంత వనాంత నీమ
 నమయమా - వనంతప్రాంతము - దినేశుఁ
 దరుణ కిరణాలతో జనాదరములకును
 నవ వికాస మొనంగు చున్నాడు మివుల.

ఆ మనోహర నిష్ఠ మన్మథుని నందు
 చివుడు మామిడి వృక్షమునెంత నొక్క-
 లేగులాబి మొక్క - మనోజ్వల విరిసి
 న, మనుమార మందర మనునను - దాన.

తరువు చాయ గా చూచాయ నరసి; యొరసి
 మృదు దళాలు రాల్చి - చలాగమెల్ల దుల్చి -
 మధు సుధా ధారను విదిల్చి - శిథిల శుష్క
 వికృత రూపందే...ఆ గులాబీ సుమమ్ము
 దానిఁ గోయవచ్చితి నందుఁ దలఁచె నేమి !

“నీదు మండరగూవు వర్ణింపఁ గోరి
గంపె జాశతో వచ్చిన కవినఁ గాని
నీదు స్వాతంత్ర్యమును ద్రెంచి నీయుఁ ద్రుంచి
అమ్మవాడను నే గాను నమ్మ నమ్ము !

నీదు రసవిరాజిత రావణీయకల్ప
మంచి మంచి భావాల జిత్రించుపొలె
నరుగుదెంచిన శిల్పిసోదరుడఁ గాని
ప్రేయసికి విన్న బలియిచ్చి ప్రియుడ గాను.

బహు మనోహర భవదీయ భావగీతి
పాడవచ్చిన గాయకవరుడ గాను
నీదు యావన నర్పణ నే హరించు
స్వార్థవరుడైన మధుకరవగుడ గాను.

నీదు లావణ్యతా సారభాదులఁ గని
మురిసిపోవు రసజ్ఞ శ్రేణుడ గాని
పుష్పలావికా రూపానఁ బొరిగొనంగ
పయనమా కటికి కసాయివాడఁగాను.

వివిధ తరుకుంజ పుంజ శోభితవనాన
లీలగ శకుంత సంతతు లాలపించు
భవ్య ప్రాభాత గీత నిర్వనము విసుము
తామసిని గడచిన ఉషోదయము గనుము.

తరణి కిరణాల గములు నీదరికి రాగ
తనరె నైగనిగ్యము నీ తనువునందు;
మోదమా, మీదు భూషణ భూష్య భావ
మును గనంగ సంతయు నరిపోలే నంచు.

అఖిల జన ప్రేమపాత్రమై యలరుదీవు
శనిచో వనసీమనే లీనమగుదు
త్వాదృశుల జన్మ దాతయె ధన్యతముఁడు
విశ్వయముగఁ జిరస్మరణీయుఁ డతఁడు.

లలిత సుకుమార లావణ్య నిలసితాంగి !
నిరుపమ ప్రణయ నిధాని ! నిర్మల న్వ
తంత్ర వాంఛా హృదయ ! భారతక్షీతి కిసు
నెవుడు నినుఁబోలు శస్యల నీశ్వరుండు.”

అని మనంబున సంతసం బంది, దాని
సుస్వతంత్ర భావమునకు చోద్య మంది,
ప్రణయ రహిత సౌందర్య పిపాసుఁ గాంచి
ఇది యనాఘాత సుమ మంచు నెంచినాను.

కుటీర కుసుమము

కోమలములైన కేకుల గుబులుకొలిసి
మృదు వరాగంబు మోపుగాఁ బొడుపునేసి,
షడ్ధు వరీమళ పంక్తుల మలయ జేసి,
యిచ్చ దీరఁగ వికసించు నీచట నేను.

అనువమ దీప్య స్మోదం
బున నీ నిర్జన కుటీరమును సురభితముం
బొన రింతును 'స్వాతంత్ర్య' న
దన' మై వెలయంగ, నందె ధన్యత గందుక.

భ్రమర సంశోభి తారామ చక్రంబుల
నసియింప నించుక నాంఛలేదు
అమర కన్యా భూషణములలో గ్రుచ్చుగాఁ
బడవలె ననెడి భావంబులేదు

ప్రియహారమునఁ జేరి ప్రియునిచే మోహింపఁ
 జేయఁగా వలెనన్న చింతలేదు
 కువలయాధీశుల కుణవప్పులను జల్లఁ
 బడఁగా వలె నటంచు భ్రాంతిలేదు

జేవతా శిరోభరణమై తేజరిల్లఁ
 బడెడు భాగ్యంబుఁ బొడఁ గాంచి భావమందు
 గర్వమును జెందఁగా నాకు కాంక్షలేదు
 లేదు పరతంత్రతా వాంఛ లేకమైన.

కూరిమి మీఱ నేటి ననుఁగోసి మనః పరితోషితుండవై
 భారతమాతృ సేవ నడఁబాయక ససులత స్వతంత్రతా
 ధీరులు నాచు శీఘ్రములఁ దే. కువతో బలివెట్టనేగు నా
 వీరుల మార్గమందుఁ బడవేయుము మ్రొక్కెదఁ దోటకాపరీ !

ఆతులిత సూక్ష్మ సౌరభ సుఖాస్పదమై కిడు దుర్బలాంగ ని
 చ్ఛితమగు నీ కుటీరమె సుమీ! మదికింపగు వాననీకు; శో
 భిత మొకరించి దీని సతిప్రేమ నిధానముగా రచించు, నం
 చితమగు మన్మతోగత వినిర్మల భావము సైతమద్దియే!

అమరు స్వతంత్రతా పథ విహరిణి నె, యొకనాటికి కుటీ
 రమునకుఁ గంతహారముగ రాజలి, స్వీయ నివాస భూమికే
 మమత మదీయ సౌరభ సమాప్తము. జేసి ముదమ్ముసెంది, వి
 శ్రమముగ నీవనిత్రపు రజః పటలంబున లీనమొందెదగ.

మధుర ప్రణయము

నిను మదిలోఁదలంప కమనీయ ముఖాంబుజ! యేదో చెప్పజా
లని ప్రణయప్రవాహము పరాసరిఁ బాఱఁ గన్గొప్పమై, మనం
బున నొక దీర్ఘనిశ్వాసనమున్ వెడలింతు నజేయెడన్ వృధా
యని, యొక తేటి శ్రోలిన లతాంతమునన్ మకరందముండునే?

తొడిమ విడనాడి యొడిలోనఁ బడెదవంచు
నెంత యడియాస తోడనో యెంతుఁగాని
తొడిమ యూడిన సమయానఁ దొంటి నీచు
సాకుమార్యము కొఱతయై చనునో యేమి ?

తరుణి ! నీమనో నననీమ విరిసినట్టి
ప్రేమ పుష్పమ్ము నాపైని విసినావు
మమల మీఱఁగ వాక్సుధా మధుర రసము,
హేమకలశానఁ బోసి నాకిచ్చినావు.

* * *

ఆరతనాల వీణవయి హాయిగఁ బాడుచునుంటి ముస్వర
శ్రీ రమణీయ వైఖడులు చిందఁగ, నంత నపశ్రుతుల్ విపం
చీ రవమందుఁ గన్పడె నిసీ ! యదియేలొ మదీయరాగ శృం
గార కలాకలావము వికాచికలయ్యెఁ గ్రమక్రమంబుగఁ.

తన పొరపాటును వీణయె
కని నవనించుకొన నాదు గాంధర్వాలా
పన మృదులంబై, నుమనో
మనో హరంబై, వెలింగె మధుర శ్రుతులన్.

※ ※ ※

దుచిర శృంగార రేఖా స్వరూప మొకటి
నతయుచుంటి నేకాగ్రత నచట నేను;
ఆమనోజ్ఞ తనూలతి, కస్మదీయ
బాహు యుగళనీమను జెన వెచి కొనియె.

ఆ తనువల్లరి స్విరిసినట్టి ముఖప్రసవామృతమ్ము సం
ప్రీతిగఁ శ్రోలి సుందర పరీమళముల్ జవిజూచు చుండుచో
నాతటి మధ్యమాంచిత దళాన్మత దివ్య సుధామరంద ధా
రాతతి కొండయేటివడిఁ బ్రాముకొనెన్ హృదయార్థనంబులో.

తిరిగి యా పూవు తీయని తేనెసోన
లింక కొన్ని నిమేనములే కురిసినఁ
బాలు నా జన్మ ధన్యమై చను నటంచు
ప్రేమ వివళత గను నంతలో మెలకువ.

ప్రణయ పరిణామము

లలిత ముఖారవిందము విలాసము సెప్పక జెప్ప, బాల కో
మల సహకార పల్లవ సమానముగా నల్లిమై వెలుంగుగా
వలపును సీగునుం గలుగు భావపు బాల్యపుఁ బ్రేమ భావణం
బు లెపు డెడందలో నమఱిపున్ ఘటియింపన్ లోలలోచనా!

ఆ కమనీయ నుందరముఖాబ్జమునన్ జెవులందు వ్రేలు లో
లాకులు దివ్యకాంతి హృదయంగమమై, రమణీయ వైఖరిన్
జేకురనేయు చెక్కిఁతుల నీమకు - ముంగుడు టుంగరాటు, శో
భాకరమైన ఫాలమున నాటల నాకుచు నీటు గుల్కెడిన్.

*

*

*

‘అది యొక యవ్వతంత్ర నిలయం బటుపైః బ్రణయానురాగమి
పొదవ రచింప నైన సమయోచితరీతి నచింప నైన, జం
కెదు కప ముగ్ధవా కతనఁ, గేవల రాగ కలావిలాసముల్,
పొదలును మన్మథమునను-వూర్తిని జెందు టదెన్నఁదో కదా!’

అని తలంతును నే నప్పు డెప్పుడు కాల
వశత నేహమై, ప్రణయమై, పరగె మనకు
తత్ప్రణయ వల్లెకా దోహదక్రీయా వి
ధాన మొనరించె మీ స్పృహోద్యాన నీమ.

‘మనమున నింక నైన ననుమానము మానుము మామకీనగు
త్ప్రణయ తరంగదోలల వికాలముగా నిను నూతునో ప్రియా!
అని యలవాడు గుండరవశాంత విహారము నల్పుచుండుచో,
జనువున బల్కువే యొక వనంల ప్రళాంత నిశాంత మందునన్.

* * *

ఒక ధరిణీరుహశ్రయము నొందిన వల్లక విస్పదీవు, మా
మక బహు భాషయ స్రవిత ముటను గాలె వచింపనే ? ఆ
వికట విధాత వ్రాసె నపవేకము. చేతను గొలిపిత, నొ
క్క కలిత సారథాభిసం క్రమ లతాంతము చిక్కునట్లుగన్.

కలిత లతాంతగాత్ర ! నరకంజ వికాల విలోల శీత్ర ! నీ
వలపుఁ దలపు నుస్థిర మవాత ముచుఁ దలంచి, భావమం
దలబడి వీక్షనాశ, నడియాన సెలంగు నటంచు నెంచ, నే
వలనఁ గలావికారదపు భావ వికల్పన నేయనెంచితో !

యావ బాంధ్ర బుధేంద్ర భావనీయ మనోజ్ఞ

నాటకమును గాంచు నాటి గోష్ఠ,

ఒక రూపవాణిలోఁ బ్రకటికృతం బైన

ప్రణయ భావముఁ జూచి పల్కినదియు,

గోదావరీ తీర కోమలోద్భావ వి

లాస విహార సల్లాపనమ్ము

శారద నిశ నొక్క నహకార తరు సమీ

వము నందు సలిపిన భాషితమ్ము,

తలఁపు మినుమంత - మన మనః ఫలకములను

వ్రాసి కొనమే యొక మధుర ప్రణయ గీతి ?

చౌపి వెచితి ఏవు నీ శిథిల హృదయ

మందు - తీర మేర్పడె ప్రణయము యిధికి.

నాను మనస్సులోన జననమ్మును గాంచిన ప్రేమవాహి నెం

నో దుడుకుండనమ్మునను ద్రోవుడు వెట్టు తరంగ మాలికా

పాదితమే నిరంతరము బాటుచు, పేహము జించి కొంచు నె

ల్లో దుము కగ్నివర్వితము వోలె వికావిక తాము గోమలీ !

ఒక మకుమారతా సుమగు, యోగ్యతఃగల్గిన భృంగనాథుపాం

దక పరితాప మొంది విపినమ్మున హాయిగ లీన మొందు; వే

తొక మధుసారభ ప్రసవ మొప్పి; పట్టద ను ఖ్యుని గ్రహిం

చి కను ముదమ్ము నొందు, బ్రతి జీవితకూడ ప్రమాణ మిద్దియే!

*

*

*

అతడు సన్యాసి యిప్పుడు - వేదాంతబోధ

నలుపు చున్నాడు జనులకు సాదరమున;

అన్య చింతలు లేవిచ్చు డతని హృదయ

ముదురు లేజమ్ము మోముపై గురుడు కొనయె.

హృదీ:

నీలో నిద్దరు వ్యక్తులుందు రొకఁ జెంతే దుష్టపుం గోక్కు లే
వేళ భావన నేయుచుండు దనలో, వేటొక్కఁ డాయోజనల్
హేలా ప్రాయములొ దలంపదగ దోయీ యంచు బోధించెడిన్
వాలాయమ్మిటులే యొనర్తుడు గదా వాదోప వాదమ్ములన్.

ఉదయంబందుననుండి రాత్రి వఱ కెన్నో కార్యముల్ నీవు నీ
యుదు వందున్ ఘటియిల్లుగాదె దురితంబో పుణ్యమోరెంటిలో
'నెది హెచ్చోయెదితగ్గో'యంచు మనసాయేనాఁడుయోజింపవే!
అదిలేకుండినచో నధోగతియె నుమ్మా! నమ్మ ముమ్మాటికిన్.

చక్కఁగ గర్మలన్ నలుపజాలక పోయిన నిద్రఁ జెందగన్
లక్కను జేరువేళ నయినన్ దలపోయఁగ లేవె భావమా!
మక్కువతోడ నొక్కవరి మాధవు దివ్యపదాంబుజంబు లే
చక్కిఁగనుంగొనం దగిన సాధన మద్దియ కా తరింపఁగన్.

ఏ దేవం గ్రహరీతిః దహ్మదువు కానీ నిద్ర చేల్కొంచి, కా
ఫీ దేవాలయమిన్ భజించునభి ననేళ నిద్రించు, వ
శే దీక్షంగొని సత్సంగమున నోర్వెనుక భజించు రా
దే దేవాలయసీమ పోయి దీక్షింప గాదా స్వామీ!

అరయుదువేని స్థూర దునిరాంగుల వీరశక్తిః సద్బుధా
తడుచిని గూడగొడుగున, లక్షలమల దువపు గామవాంఛచే
'దురితపుఁ గార్యమాన' మనోవ్యభిచార మహాశుభమత్ర తీన్
బరగు' నటంచు నెంచవు మనము! శుభంబె దురాగతక్రియల్.

మనన! యొక్కానోకప్పు డనమించు రహజన లెన్నియేనియున్
మననము నేయుచుండు వచనకాన యెక్కువయులేన రేగి త
మ్మున నసియించు వేళలగు; ఎ విమగావని పలుపిండి బ్రా
హ్మణుని నిధాన సీపు నివహాగ్యము నొందెద చుతమందిలో.

ఇతరున కొక్కమేలు లభించునగ నుండంగ గాంచి దాని నే
గతినయినం బొకాబ్బులకు గట్టివచ్చుల్పము సేయుచుందు, వే
ల తగని కార్యముం దవుల లాభము నుతయు లేక పోయినన్
“క్షీతి పదిమేల్లు గన్గొనంగ జేకుట మేలొక”టంచు బల్కురే!

దండుగ నేతుకాని యొక ధర్మము నెంచు జేయనంచు నీ
మొండి తనంబునం దిరుగ మూర్ఖుల భావము నీకు చెల్లున!
దండిగ ద్రవ్యమున్నట్టిదె ధర్మము నేమియ్యని నీకు లే
కుండిన నాడు దుఃఖ పడుచుండిన నింతయు లాభముండునే!

నీదో జాడ్యము హెచ్చుగా బహుళం దేర్చుడ బీల్లిల్ల నీ
నీ దుస్సాధ్యపు కుగ్గతన్ గడువ నీకే లీల జీవించు నీ
నీ కేహమునకై నీహాదయచే! అయ్యో! కర్ణంబునన్
బ్రాదుర్భావము నెడ కుండు మాపల బ్రాహ్మచరీందా హృదీ!

మనమెందును నుండువెద్రాన నీమనన్ శృంగార, భారోగ్యమున్
మునరోగము గ్రహించు మా మనమున్, త్విన్ దర్శనము జీ
వనమున్ శృంగారపు ప్రయోగమునాదీర్చునామన్ నాశనం
బునుగానిదెవనియోనీలం దెవనియో భూత శుభ్రబేయెడక?

ఉపకారమునందు ప్రయోగము మనవ్యంగము గావించెడన్
విపులన్నహము లొగడనీలం నున్ శృంగారమునందు, న
త్వంబున నిర్ణయ న్నాదీ శృంగారమునందు విశ్వసమున్
గడలు, బీదెధి పర్తిలం బాదీ! సాధ్యంబేల లోకంబునన్.

అరచేతిన్ నీసించినట్టి కుగ్గతం బహుళం నీహాద, నీ
దురకాంతిక వెలుగొంది వండు నయము. వోదోడ్ నాకాశమం
దరయంగాబడి యింప్రమం ధను శృంగారము, అర్వాంగము
దరి జారత్వమునం బరిండు ప్రయోగంబే శృంగారమునన్.

ఇళ ధాత్రన్ సుఖమేద మానము! నీదే యోజనంబేయు, నూ
రక బ్రాంతిం బడనీల నీకాదయ న్విశ్వము నాశకము నెం
డక పొల్పారంగ బోదు; కాన నతం నీనానావిధానూన రూ
పకుడించున్ వచియింపగాబడునాదీన్ బ్రాంతింపు మెల్లప్పుడున్.

తేనె టీగ

ధాటిచే విన్నవించాలి వారింబు కంబు శ్రమంబు జేసి, సం
భార సహజ్యముల నుండియు నా నొసరింపుకొంటు, వ్యా
పారము నై నున్నవలె నుండియు నా నొసరింపుకొంటు, యు
వ్వారక సాధ్యమౌ నటు నున్నవలె నీకె డిద్దరగా !

తొలుత గృహమునను నుండియు నీ నుండి నుండి

యేదో యాధారమున నుండియు నీ నుండి నుండి

జలకు గొంతు దొడంగి నీ నుండి నుండి

భరము నేలిన యొకచో నుండి నుండి

లలిత కళానవీనులు నుండియు నుండియు నీల్యనై పుణీ

విలసితు లుండియు నుండియు నుండియు నీల్యనై పుణీ

బలుదినముల నుండియు నుండియు నుండియు నీల్యనై పుణీ

తులె నుండియు నీకె : జలకు కళారచనంబు బాటుంగన్.

దివ్యభావము లొనగఁగా దిద్ది బీడ్చు
 కవి కుబోత ముని లలిత కవిత కంటె
 చిత్ర రచనాధి నాథు నశేష జీవ
 సంయుత ఘనగళా విలాసము కంటె
 శిల్పి తల్లజ చలువతా శిల్ప కల్ప
 నా విధానము కంటె, నీ నవ్య భివ్య
 గేహ రచనా ప్రభావము తీరి తన్ను
 నినుల కళాకావ్యము నీ సామ్యము.

మాన వానీక వాస సీమలు విసూత్తు
 వరను సాధన సూరి విభాసితములు;
 రమ్య బహుళ ప్రమాన పరాగ నిర్మిత
 త విలసితము నీదు నిలయతలము నుజము.

క్షీర సమ్మిశ్ర జల మెడనేయుటకును
 గలదు కలహంసమునకే యఖండ శక్తి
 ముమ్మ రమ్మగ నును సమూహమునందుఁ
 గ్రమ్ముకొనియున్న సుమనోరజమ్మ జిమ్మి
 మధుర మకరందమును గూర్చు మహిమ మహిని
 నీక చెల్లును నీ సాటి నీవె నూవె !

కొందలు మరిదులు కృపణుం
 డందురు నిన్నంతే కాని యాగుణమే నీ
 యందున లేకుండిన నెటు
 పొందుదురో తెలియరాదు పుష్పరసమ్మున్ !

నకల్గార్థ గ్రహణ ప్రవీణులె గదా సజ్జాదులౌ పాఠశ్రీ
 వికలం బానటు జేసి నీ గృహము గుర్రీశ్వాత్ములై స్వాదులై
 మకరందంబు గ్రహింపఁగోని యది హింసాకార్యమంచాత్మలో
 నకటా! సుంతయు నెక చింతకము నేయంజాలలే చిత్రమా!

ఏల మహా ప్రయానమున నెల్ల ప్రయానములు జరించియో
 చాల మరంద నగ్రహము నచ్చదు వౌక్య-కణము నైననుం
 గ్రోలక, దాన నీదు వసీక్షాము ముందుచునుంటి కానవా?
 బేల ! యిక్కేతి యట్టి యవివేకపుఁ గార్యము వీడమింతటన్.

పూనికతో పిరంతరము పుష్పల పాలను గూర్చు నైజమున్
 మానక నీదు సంతం మధుమక్షిక ! రక్షణనేయ సంచివన్
 తేనె, తృదీయ సంతతికె తృప్తిగఁ బెట్టుము దానకింతయున్;
 దానఁ బరోపకారము యథా విధిగా నెరవేరదన్న, సం
 తానము నొక్కడన్ మధుసుధాతతి వేటొక చోట నుంచుమా!

వివిధ పరిపుల్ల సుమరాజ నిసరములను
 తిరిగి కూర్చిన మధువేల విడిగు నమ్మ !
 చెవును జలబిందు వొడడఁదుఁ జేరఁగానె
 తక్ర యోగాన విజుగు ముగ్ధములవోలె.

ప్రబల మానవ సంతతి నానఁ బడునొ
 భయడ భల్లూక కోటుల పాలఁ బడునొ
 గండు చీమల దండుల గ్రాస మగునొ
 యకట! నిరుపద్రవముగా నుతాళి మనుచు
 నాశ యేకోశమున లేశమైనఁ గానొ
 ననుచు ననయమ్ము నెనలేని యార్తిఁ బొగిలి
 కుమిలి ధీరతా గుణమేల గోలుపోవ
 లీల శ్రీలోలుఁడే జీవ పాలనమ్ము
 నలుపు తేనెటీగరొ ! యింక శంక విడుము.

ప్రేమ

నిష్కళంక మహ్యజము నిర్దోషమాన
మగుచుఁ బూర్వజన్మ కృత మహా సుకృత ఫ
లమ్ము కలన మనోజనితమ్మైన
పరమ విశ్వానమే ప్రేమ; కడఁగి యదియె.

చిత్రము ప్రేమరూపము విశిష్ట వర్ణరచోన్నతి క్రియా
పాత్రము, శోకదూరము, కృపాగుణధామము, సౌఖ్యదమ్మున
ర్వత్రి సుపూజ్యదాయకము, భవ్యయశః కలితమ్ము, ముక్తిక
సూత్రము, సమ్మదావహాను, సుస్థిరదివ్య పదార్థ మద్దిరా!

మధుర పరిమళ మీని సుమంతు నోలె
వెన్నెల నొసంగని సుధాంశు బింబమువలె
దేవతా రహితంబైన దేవతమ్ము
పగిది, ప్రేమశూన్యాత్మ నిష్ఫలము సుమ్ము !

నృప్తి కాయ శత్రు సుగౌరవముచుగూర్చు
స్వాదు సురభిశ సుమ సంఘముల
బ్రేను మయము గాంచి, ప్రేతుడౌ, స్వచ్ఛంద
ప్రణయ పాత మంను బరణు కతన,

వివిధ జీవ విలాస మవిరళ ప్రేనుతో
సమదృష్టి వీక్షించు సత సుతంతు
లోక సేవన కార్య లోకాడై యుంటయే
యాతని కత్యంత మోదావహము
మన హీనజాత్యుద్ధరణ ప్రతిబంధక
వారణ మూతని వ్రత నిరూఢి
సంఘ దురాచార సంస్కరియా శీలత
యాతనికి సహజ మైన గుణము
క్రోధ నైరాశ్య నైస్పృహ్య గుణవితతి క
తని మనోనీమ నొకయింత తావు లేదు :
శాంతి సంతోష చాక్షిణ్య నరన నద్గు
ణాల వాల మాతని హృదయాంబుజంబు.

అర్జున మనఃఫలకమం దణగియున్న
రమ్య ప్రేమ స్వరూప దర్శనము గోరి
యఖిల జీవసేవనకృత్య మాచరించు
నొకని యనుమతిని గొని పరోపకృతిని
సలుపఁ డది ప్రేమ తత్త్వ రస వ్రవృత్తి.

ప్రేమాదంచిత దివ్యమానసున కీ విశ్వంబు సర్వస్వమున్
ప్రేమాద్యానము లీలఁ గన్నడు; తదాక్రీడస్థితంబౌ తరు
స్తోమంబే మహి జీవజంతు తతిగాఁ దోచున్, సదా యావనిన్
దామోడంబునఁ బ్రోదినేయుట స్వకృత్యంబంచు భావించెడున్.

సద్యప్రఫుల్ల స్రవప గర్భ మధుమరం
దముఁగొని భృంగంబు భ్రమరి కిసును
రమ్యవసంత విరాజమాన్ తపాల
కినలయంబులఁ బి.క మునఁగు సతికి
స్వాదు రసోపేత పరివర్ణ ఫలమిల
సరి కీరమ తన యింతి కిచ్చు
కోమలతర త్పిణాంకుర విలాసము దెచ్చి
యెలమిని హరిణంబు మృగికిఁ బెట్టు
కరి కరేణువు కందిచ్చు గ్రాస మవుర !
ప్రేమతో హంస హంసికి బిసము లుంచు;
ఈవిధానంబు నంతయు నెంచి చూడ
ప్రకృతి ప్రేమ తత్త్వహ్మాయఁ బరగుగాదె!

“నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటు లేదు”

కమలావ వంశుల కావ్య కుసుమ
హారములే కవితా లలితాంగి కొన గు
మధుర మధురాశ్రిత కవిమూల ! నీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటు లేదు.

నాట్య నిపుణత్వ విధిచేత నవ్య భవ్య
హావ భావ ప్రకటన మర్యాద చేత
తన్మర దగిన నూత్న నట రత్నంబ ! నీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు.

నరన సంగీత మాధురీ భరిత లలిత
జంత్ర వాద్య న్వనమ్ముచే సకల జన మ
నోహర మొనర్చు వీణావినోది ! నీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు.

“నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు”

అతి మనోహర సౌందర్య మమరియుండి
లలిత కళలందు నైపుణి గలిగియుండి
భారత పరివ్రతా ధర్మ పథము నందు
పదము ద్రిప్పకుండిన మానవతిరో ! నీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు.

ప్రకృతి డమణీయ శోభా విరాజ మాన
దృశ్యతతులార ! కృత్రిమాకృతులు లేక
సహజ నుందర రూపానః జననః మీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు.

గాజురాలో మాయపూసల గమికీ గాక
మేటి రాజాధిరాజ కిరీట భాగ
మందు వెలుగొందు నాణియుత్కంబ ! నీకు
నేటి సినిమా ప్రపంచాన చోటులేదు.

పరివేదనము

“‘మా’ యంచు పిల్లలు మాత కై విలపింప

నేయమ్మ ప్రాణాలు దీక్షాగలరొ ?

పాలు ద్రావుచు నుండు ససిపాపలను ద్రోసి

యే తల్లి మడియింప నెంచినారొ ?

అలరాదు చిన్నకూనల బొట్టలో బెట్టు

కొన్నట్టి యేమాత గోయ గలరొ ?

విడ్డల మేనులు ప్రేమతో నాకెమ

నే జననిని వధియింప గలరొ ?

దైవమా ! యివ్వ డెన్నింటి తలల, తొడిమ

లూడఁగానున్న పండులై యుండెనొక్కొ ? ”

అనుచు మదిలోనఁ జింతించు మనునిశమ్ము

నేమి లాభము మా మొటి నెవడు వినును ?

హత మాధ్వు సంవత్సరాది వండువు రాక

ప్రాణాలపై నాశ గావు మాకు

సంత్రాంతి చనుదెంచు బాద కన్పించినఁ

జెప్పఁగాఁ జాలని చింతనరూఁగు

కొలుపుఁ నడియింత తెలియ వచ్చిన చేని

చావు మూఁగునొ యన్న జడపు మాకు

‘ఏవేళ పెంచెడి హీనుండు చంపునో’

యని జీవనము సంశయించు మాకు

కాలమృత్యువు మాపాలఁ గలుగఁ జోడు

మాంస భోక్తఁలు కృతఃకృతము గూటలేరు

జీవహింస యటంచును బంధ లేదు

బ్రదుకు దినగండ మాను ప్రారబ్ధ మేమొ !

మీ యెదుటకొ గటారిఁ గొని మీ తెగవానిని జంపుచుండ ‘న
య్యో’యని యాకృతించి గొట్టులోర్వరొ మానవులార! యట్లులే
మా యెదుటకొ స్వజాతినె యమాంతముగా వధియింపుచుండు న
న్యాయముఁగాంచిదూయెడద లక్కట! యెంతటిగోడుజెందునో?

మును పెప్పుడో అశోకుఁడనుభూవతి భూతదయా కలాఘనం
డనఁదగి ‘జీవహింస నెవఁ డాచరణమును జేయరా’ డటం
చును ఘనమైన చట్టమును జొప్పఁజేసెను బేళమండు. న
ట్లానరిచి మాదు గుంతు విపుడోమెను. చారలు గల్గరయ్యగో!

యోగమేళన జలము లోనిదికై లోగు మంద
కూడ జలమేల మోదము కై కూరమేళ
నెత్తిరిని నీయి నీయి మోదముల హవు
భూత కలిమిప్రకాశము గ్రహింపజేసె !

మరల నొకసారి నీయింపమని భగవత్కూమ
నవలలిగియును నవలలిగి నీయింపమని
రాతి గుండెలు నల్లమున నీయింపమని
యఖిల పాంసా నీయింపమని పిమ్మి !

బ్రహ్మ తన గానము విని నూ ప్రాణములను
మనఃజలార ! మీ చేతలను చుగిచినాము
మీ మన మ్మనము లోని దేహము నురంద
మింటచో నూ నీయింపమని పిమ్మి !

కొల పుంజేత మనఃజలము లోనిది మోగు మాంసముం దినక
దేహములు కాని లోకములు కల్గి, పరాంబిక, యాదిశక్తి, కే
వల కలహస్థి, జీవించి నీయింపమని కేదమున ? వీరిని జెందున ?
నలువము దింకనై నీయింపమని పిమ్మి !

దేహముల నీయింపమని పిమ్మి దానినినీయి
నిరసమిథులు మనము నూ నీయింపమని దీయి
జేతు తెచ్చును ? పూరితముల నీయింపమని ?
అట్టి భండము లానె మీ యాత్మ లకట !

కటిక దుశాణముల్ గట్టెత్తు భూర్లము

నెరపి మా జీవమున్ నిరుప్పుడుగన్దు !

కొలువను ప్రశయింపు గణుగణుగన్ దేవి

మాదు సంతానమ్ము మామన మన్దు !

పండుగ దినముల నున్న జీవితము నేడు

దుర్నితి మొదలుపెట్టె ప్రాణములనున్దు !

మధ్యపానము రీతి మునుపటివలెను

నమనెను చట్టము నున్నది మున్ను !

నోరు లేక మివుల నారాలులు చూడెను

నిండు ప్రాణి జీవితము నున్నది

గట్టి కట్టడొకటి నొవ్వెను నెవ్వరను

డనుచు మనవి జేసెను మిమ్ములకు

తొక్కుడు బండి

నీరము గ్రోల వెన్నెడను, ఎర్ర సమేషము జెంద, వింత యా
హారము నెనఁ గొని సహస్రశముం జరియిలత్తు పెంతయో
దూరపు యానలైన మడి దూలపు తాలిమి, మీఁదుమిక్కిలిన్
గోర వొకింత విశ్రమము, కోరెడి దొక్క సమీతు సాయమే !

ఎగిరి నీచైన వ్రాలంగ నీగఁదైన
జారి పడిపోవునా యను శంభ వటుగ
వెలయు నీడగు జనన కోమలత లేత
చూత పల్లవముల నైన సుందర నుమ
బృందముల నైన నిజముగఁ గ్రిందునేయు.

‘జలజల’ మను నిస్వనమును
శలుపును సెలయేటు వోలె జను సేరంగా
‘మిలమిల’ యని మెరయుదువో
తొలికాలపు మెఱపులేగె తోడ నమంబై.

నీ స్వభావ మెటుంగఁగా పరకట్టి
యెంత ధీమంతు నైన నానంద మొన
కనికరింపవు; నిన్ను లోకమున స్వామి
చెప్పచేతలఁ దలఁబొల్తు చెప్పుటెన

విరియఁ బూచిన ముల్లె పిడుగు గారవఁ మాడ్కి

కూర్చి నీ పైఁబొందు గొన్ని నొళ్లు

రవ్వంత మానెన రాణింబుఁ బెరింపి

మన్నఁగా నను ముల్లెఁ గొన్ని నొళ్లు

పరుల చేతులఁ జిక్కి భరిం కెయిందెన వన్న

గొప్ప ను నేమొంబు నొప్పునొళ్లు

ముఖ్య మిత్రుఁ డొకఁడనఁ జూచు లయిన నిన్నుఁ

గొప్పవ గుండెలఁ గొన్ని నొళ్లు

జిన్న లేవని చెప్పుచుఁ గొన్ని నొళ్లు

ఎన్నో నిష్ఠురేంబుల నొందె చెప్పునొళ్లు

కాల మీగతి వేగించు పొరవంగు

నీదు యానన పటము ముందు నుట.

మారుని సౌరు జొర నుమారము నీ కొరియింత జారఁగా
నారసి తొర్రీప్రేమ ముని నుండు నీడె యనాదరంబునక
గోరిన వారికెల్ల నినుఁ గొరింపఁ జెప్పుచు మాపు మాపుగా
తీరముఁ జేరి యావలను చెప్పును నాశముఁ జేయుచొప్పునక.

సుధాంజలి

కటిక కోవంబు నీకేల కంటకంబ !

వరమ నుకుమార లావణ్య బాలపై ని

తగదు తగదెందు నీనింత పగఁ దలంవ

నఖ్యపసు మది మాకును సంతసంబు,

సింగముం గాంచి భయమొందు జంకరీతి

పంకముం జూచి నంతనే దంక్షఁ జెంది

రిటుకునకా స్వామి భుజమెక్కి దాగికోందు

వంత భయమేల వచియింపు మమ్మ ! నీకు.

ఎందఱి భారమో యను వహించి భుజంబున మోసిమోసి స్వ

చ్ఛందపు జీవసమ్మనకు స్రష్టకు బ్రార్థనఁ జేసిచేసి, నీ

యందము చందముందొఱఁగ నాత్మగతంబున గుండికుంది, యిం

కెందుల కీకరీర మని హీనత నొందకు శాంతి నొందుమా !

నిరుద్యోగి నిర్వేదము

[అతఁడు పట్టభద్రుఁడు విద్యార్జనమునకు పిత్రార్జిత మంతయు విక్రయించి నాడు. భాయముగాని ఉద్యోగ మొకటి దొరకినది. అప్పుడే విద్యావతియు, పేషన్లకు అంవాటు పడినదియు నగు భార్య లభించినది. ఇరువురును నెలజీతము మిగులకుండా బిచ్చుచేసెడివారు. తుదకు ఉద్యోగము పోయినది. సంసారము జరుగుటకు ఋణపడినాడు. ఇక సప్త దొరకు బయ్య గూడ దుర్లభ మైనది. భార్య మునుపటివలెనే భోగలాలన ఐవది. అప్పుడతఁడు నిర్వేదము నొందు చున్నాఁడు.]

అంగవిద్యను నేర్చి యను దినంబును కాఫి

కలవాటు వడినట్టి పొలతిగాని,

నిరతమ్ము 'పైరుకు' మరగియు 'టాక్సీల'

తరచు చూడఁగ గోరు తరుణి గాని,

దినమొక్క 'ఫేషను' దిద్దితీర్చుచు గృహ

కృత్యంబు లంటని యింటిగాని

కన్నవారలు నుంచి కలిమి గలారంచు

విఱివీగుచు నుండు వెలఁది గాని

విద్యకై చైత్యకమః శైల నిక్రమించి
ఉన్న ఉద్యోగ చూచి కూడ నూడిపోవ
నింటనుండు నిరద్యోగి కై 'వహత్ర
ముం దగదు భార్య చూచుచో గాభ్రనము నేయ.

'అవుడేట్ ఫేషన్' కై న విత్తంబుతో
జీవనం బొక యేడు నేయవచ్చు
కాఫిహోటళ్లకు ఖర్చై ధనమో
హాయిగా బ్రతుక నా నాటునెలలు
వ్రతి రాత్రి సినిమాకు పాడూసిన సొమ్ము
సరిపోవు నాల్గునూనముల వటకు
పూటకొక్క విధాన భూషణంబులు పూడ్చు
కూలితో గడచును గొన్ని నెలలు
అకట ! ఉద్యోగ మొనరించు నవుడు వోలె
ముందు వెనుక జూడర భార్య మోజు కొరకు
పనికిమాలిన దుర్వ్యయంబును బొనర్చు
కున్నచో నింత శ్రమమొంద గుండు నివురు.

అయిపోయె 'హాయిరాయి' లని యనక శునుపె
మంచివి డబ్బను తెప్పించినాను
'ఫేసుపాడడు' నేటికే సరిపోవన,
వెంటనే యది కొని పెట్టినాను

క్రొత్త రకము నేడు కొనవలె నని వల్కు

ముచ్చటా 'డమ్మను' దెచ్చినాను
కారులేక 'షికాటు'కే రానన, దినము
బాడుగకారు 'సర్పర'చినాను

వేయియేల నాగరికతా విషయమందు
కొదువ లేకను నశలమ్మ పూర్వినాను
ఇన్ని చేసిన సిపుజామె యీనడించు
భర్త కనుకూలమితి కాని భార్యయేల?

ఉద్యోగ కాంక్షచే నూనెకు దిగుచుచో
నెంత కష్టమొ దానికేమి తెలియు?
సంపాదనము లేక నుసాల మీదుచో

నెంత భారమొ దానికేమి తెలియు?
ముగవడి వెచ్చమ్ము నింటికి దెచ్చుచో

నెంత నీచమొ దానికేమి తెలియు?
ముగదాతలెల్ల గరుణలేక వీడింప

నెంత హైన్యమొ దానికేమి తెలియు?
ఇంచుకయు ప్రస్తుత స్థితి నెఱుంగలేక
ఔర! ఉద్యోగ పమయము నందుకొలె
కొఱత లేకుంక సుఖమునకు గోరుగాని
భర్త శ్రమముల నొక్కొంత పాలుగొనదు.

ఇంట నుండఁగ భార్య, “యిల్లాలి బ్రతికింవఁ
 చాలక పెండ్లాడి” లేల యనును
 బయటికేగ హితులు “పైకమెవు దొనంగు” దని
 యిచ్చిన ఋణము నడుగుచుందు
 ఏకడ కేగిన, నెట్టి యుద్యోగంబు
 ‘భాగి’ లేదను వార కలుగుచుండు
 ఏకతమ్మున నుండ, నేవియో యోజనల్
 హృదిఁ దవిలి బ్రదుకు హేయమగును
 లకట యేలీల మనుగడ నరయువాఁడ?
 బాయ నేవిధి పోషింవఁ బాలువాఁడ?
 ప్రబల ఋణబాధ నేగతి బాయువాఁడ
 నీచమైనట్టి బ్రతుకెట్లు నిలుపువాఁడ?

మొగలి పూలు

పజిలు లేనటువంటి వత్రిక వత్రికే

చినిగిపోయిన మొండి చేటగాక

కాధిహోటలు లేని గ్రామాలు గ్రామమే

పాడు బొంగుల వల్లకాడు గాక

టాకీ హాలులు లేని టౌనులు టౌనులే

పాపిష్టి నరక కూపాలు గాక

దొర చేయిబడసి యూనిరి పాగాకు పాగాక

చీకపోయిన చుండెపాకు గాక

తోడి గరలు లేని స్టూడెంటు స్టూడెంటు

అచ్చమైన వెంగళవ్వు గాక

అవకృతిని నలువని అధికారి అధికారి

పొలమునందు దిప్తిబొమ్మ గాక.

ఈ పద్యాలు కేవలం హాస్యానికే కాని ఒకరి దూషణకు కాదు.

బెస్కిలు దొక్కెడు పదములు పదములు
 మొరికి మీసము బెట్టు నుక్కు ముక్కు
 సిగరెట్టు వెలిగించు చేతులు చేతులు
 సెంటు గవులు రాయు శిరము శిరము
 ఇడ్లి సాంబారుపై హృదయంబు హృదయంబు
 చేదు కాఫీ ద్రావు జిహ్వా జిహ్వా
 ఫోను పాటలు విను వీనులు వీనులు
 సినిమా నటన జూచు కనులు కనులు

పొరుగు కాంతల కనుగీటు బుద్ధి బుద్ధి
 తీరికై యుండి చీట్లాడు దినము దినము
 కోర్ట పెంబడి దిరిగెను గురుడు గురుడు
 తండ్రి! ఇంగ్లీషు జెప్పించు తండ్రి తండ్రి.

జబ్బు వుస్తే లెట్టు షోకిలా పోకిల
 గుబ్బ లోలకు లుంచు గుమ్మ గుమ్మ
 మదుడు క్రాపును బెట్టు మనుజుండు మనుజుండు
 'గారె తోక పెళేయు' తరుణి తరుణి
 బూటు హాటు ధరించు పురుషుండు పురుషుండు
 తల మేకులను దూచు కలికి కలికి
 సినిమాలో నటించు మొనగాడు మొనగాడు
 బడ 'వలికలు' గట్టు చాన చాన

బెడ్డు కాఫిని వీల్చును పెద్ద పెద్ద
 * 'గేన' చేయున నేర్చిన చేడ చేడ
 తన సతీమణి నేర్చుచు చునుచు ఘనుఁడు .
 ముని యెఱుఁగు నొకకేల మగున మగున.

గ్రుడ్డిగవ్వయు నని గొడబొద్దు లవేల?
 తొట్ట మూలల కెన పెట్టరాదె
 నోరు వాయీ లేని వారి తోక లవేల?
 కుంకుమ పొట్టలకు నిడరాదె
 చేరవాతాగాని చెనట పుట్ట నమేల?
 ముక్కు నహానుని నీట మూసుకొరాదె
 మంచి పెద్దర కీని మూలకొద్ద ధనమేల?
 నంగ లొకల నానంద రాదె
 బీదల నేర్చుచు పెను లంచగొండ్లెల?
 నాభికొమ్మల నిన్న ననులరాదె
 'దీ' కు చుకల లవి యెన్నియో యెఱుగక .
 'తూ' తి' నని వెలియరాని కోతలయ్య
 టాకి దొడ్ల నలను? వీరబట్టి
 పెట్టుబడిదార్ల ప్రాణాలు వీరరాదె.

* పాగాకు గ్రేడింగు చేయుట ॥ స్వప్నకృష్ణులు

మాతృ దాస్యము

ధర్మ మడుగంటు నడవన దయదలంచు,
యమ న దెంచుట న సాటి యగును నీకు;
రమ్ము వ్రతినను బాలించు కొమ్ము, మమ్ము
దుఃఖ దూరల గానంప దోడు పడుచు.

నీకు క్రీడాస్థలమునై నిఖిల లోక
ముల శిరోరత్నమగు మాతృభూమి నేడు
సిగ్గు వల గొనఁ దలయొగ్గి, చింతతోడ
మ్రగ్గుచున్నది నిను సదా మనఁ దలంచి.

లీల భవదీయ మృదు మురళీ మనోజ్ఞ
శాంతి స్వాంత్ర్య గీతికా స్వసము వినిచి
భారత స్వాంత సంకాప ప్రబల శూల
నాశమొనరింప రావేమి నాయ మయ్య !

కనఁగ భరతమాతృక యుధా గర్భ నేను
నింకఁ బరమాన్న మేడ అభించు నీకు;
ఇవుడు వస్త్ర పరాధీన లింతు లిచట
చీర లేచ్చట హరియింతు చెప్పుమయ్య!

కలియె, అభినవ కంఠుడై మెలఁగు కతన
భరత దేశము నంతాన నరసి నూనిగి
కష్ట నక్రము చేత మ్రింగఁ బడు చుండె
భారత గజేంద్రుఁ బోషించఁ బయన మగుము.

వానవుఁడు వారివంబుల నలనవోలె,
దీనత, దుజా వితతి చేత దేశ నాశ
నంబు గావింపు చుండె, వెళుంబోనీవు
ప్రేమ భూధర మెత్తవే సీమ లోన
నలుపు దింక రానక్రీడి నదనులాత్మ!

స్వార్థ గంభీర జుఱిలో సౌఖ్య తరణి
మనుఁగు చుండె, సశిషక ముందె కర్ణ
ధారివై పూనుకొను మయ్య! దరిది జేర్చు
పొరబడితి వేసి నిందను బొందెదీవు.

భరత జనయ్యితి నుఱి నిన్వహం చివక
యేడ విహరింపు చుంటిగో జాపి చేడు;
భాగ్య గో గోప గోపీకా వ్రతతి, కాల
బతునిచే గటా ! కబళింప బహుచుండె.

భరత పరతంత్ర దావాగ్ని ప్రజ్వరిల్లి
భారతీయ మనో వనవాటి గొల్పు
నేడు; చుడెమ్మా మా శల్లి యూడిగంపు
కారుచిచ్చు మాఱి దొడి గసిమనంగ.

మూర్ఖ దుశ్శాసనుడు కొల్వొమోల గౌర
వ, వననముల నొలుచుచుండె; భరత నేత
ద్రౌపదీదేవి మాన సంరక్షణమ్మ
సలుప రమ్మ దయాసింధు ! పాధుబంధు ! !

కర్తకా :

ప్రాద్దున లేచి, యెద్దులను బూ పోలంబులు మన్ని, కేళకుం
జద్దినె ద్రావి జీవితము వారి ము లొంతిగ జేసికొంటు; వే
పద్దులు ముద్దులుం గనంగొ బొల్పు విని యు, నేర్వమున్ వివా
అద్దిర ! ధన్యజీవనము జూరిక : నీయవయే నిజంబుగా,

‘మృగశిర యేగుదెంచె నింక నేరెచి వల్లలుదుక బునాన వే
యగవలె నొక్క పాన కుంయగనో ముంనుంబుకూహలంబుతో
డఁ గడఁగుదీపు విత్త నములక నమకూర్పుఁగి, నాటినుండేయే
తగులము సెందుదన్న ! శృషిధర్మము విర్వహణం బొనర్చుకన్.

ఎంతటి కష్టముంబడి న్యవృత్తి నొక్కపు ప్రీతితోడ నీ
కంతటి సౌఖ్యమే యొదవునయ్య ! ఎదుజనము నేన్యకాడ : గో
నంతటి స్వాదు దుగ్ధము లొనంగ. ఫలించును సన్యముల్, మన
శ్శాంతిగఁ; బాడి పంట వ్యవసాయఃలాసధి ! నీ యధీనమే.

సు ధాంబలి

తొలకరింపగానె దూలంబుపైనుచ్చు
గొట్టు దింపి వనువు కుంకు ముగ
గుజ్జవేల్పుఁ బెట్టి కుడుము లుండ్రాళ్లను
బొసి, కృషిని సల్పఁ బోడు వీవు.

తల దువ్వి బలి పూవులు కోవ్వు నింగుగాఁ
బెట్టి యుదయ నూర్య మీబహువలె
గుండ్రగా నిలెడి కుంకుమ బొట్టును
ముఖమున ధరియించి ముదము మీఱ
కనులఁ గాటుకఁబెట్టి గళమున మంట గం
ధము బూసి వనపు పాదముల కలఁడి
కరముల గోట్లును, గాళ్ల కందెలు కడి
యాలు భూషణములై చులనుచుండ
బంగ రంతయుఁ జిన్నుల పాలు గాఁగ
గళము మంగళ సూత్రానుఁ గ్రాలునుండ
వేళ కన్నపు దుత్తను గేలఁ దాల్చి
వచ్చు 'వంట బచ్చి' వలె నీ భార్య కృషిక !

అఖిల మానవ జీవనాధారమై నిల
సిల్లు విమలపృథ్వి నేద్య పృథ్వి
యావద్ద్యుత రాజ్యాధికారశ్రీః
చెలువైన సంపత్తి నేద్యపృథ్వి

వివిధ వాణిజ్యాభి వృద్ధికి మూలమై
 సెలగునట్టిది కాదె నేద్యవృత్తి
 దేశ దేశాన్నల్య విద్యవిధానమా
 హృద్యంపు మార్గంబు నేద్యవృత్తి
 అట్టి నేద్యవృత్తి కాధారభూతుండ
 వీవ యాదు వన్న ! మున్నయేల ?
 నీవులేక జగతి జీవనంబేలె
 గడచు నొక క్రుతీయుఁ గన్పడక !

భోగియెకాని, చాల ధనముగల పెద్దయెకాని, గొప్ప యు
 ద్యోగియెకాని, భూధనకులైతఁలఁ దెలిసినాని, నిష్కలిక
 త్యాగియెకాని, నీ కృషికి నందఱు దానులె; నీకు ధర్మమే
 సాగనినాడు లోకములు చల్లగా శాంతినిహించి యుండునే !

నకల రాజ్యాంగ మను మహా సాధమునకుఁ
 గర్వక ! పునాది నీ వాదు కాదె, నీవె
 క్రుంగి కృశియించి నట్లైన నూలిపోవు
 పాదు శిథిలమై రాజ్యాంగ భవన మగుట !

మొలక నెత్తిన పైరు మొదలంట నొక్కపు
 మిడుతల దండులు క్రుంగివేయు
 చక్కఁగాఁ బెరిగిన సగ్యజాలము ననా
 వృష్టి యొక్క యెడల నెంతజేయు

చుఁగాఁగి

మితిలేని యలపుష్ప మెఱుంగెను మెఱుంగ వేళ

పండనుండెడి నైదు పండనేయు

పండిన పైతను పడులో పురుగునో

నొక యెడనుఁ బాక నుండనేయు

తలఁప నీకీలి యీల బాధను దులి

సలిపిఁకృషి యుండెనును నిష్ఠురమగునని

పంట యింటికీ తిన్నగా పచ్చు పడుతు

కంట వత్తిచె చుకొనుదు కాచినపు.

ఉన్న పలుకఁబోమి, మదియాన్ని నీ కమ్మని పంటలెల్ల బై

నున్నది పొగనమ్మ, జనమున్నది నల్వదకోటు, లింక నే

మున్నను రైతుబోవణ నమున్నల కీలము, న్యాయద్వష్టి, లే

కున్నవి; స్వీయతేలేమున కుద్ధతి కల్గుట యెప్పుడోకదా !

సేద్యంబు నెరవేర్పఁ జేసిన యప్పుకై

మంచియేత్రంబు లట్టించినావు

మొచ్చు వన్నీలేక యిల్లాలి మెడలోని

పూస పుట్రయు నమ్మివేసినావు

పంసార రక్షణ నుండలే కపుడప్పు

పసులనే విక్రయ పొందినావు

గొంతుకమ్మితికై కొంపను పైతము

బేల్చడి తాకట్టు పెట్టినావు

శాంతి సంతోష ధీరతాస్థానమైన
నీదు హృదయాన చింతను నిలిపినావు .
ధరలు వడిపోయి పంటలు తరిగిపోయి
శిను లభివృద్ధి యాటచే నేద్యకాడ !

—‘ఆణిముత్యాల’ నుండి

మ ధూ !

[మధు నిరుపేద బాలిక. అవివాహిత. ఎడబాటు సహిషణి మధుమనోహరుడు]

శాంత వసంతకాలమున సంతసమారగ విచ్చు మల్లిపూ
వెంత మనోహరంబగుచు నింపులు సొంపులు గుల్కుచుండునో
అంత మృదుశ్శయై—మధురమై—సొగసై—చెలువొందు నీ తనూ
కాంతియె నా కనంగవకు గట్టిన యట్టుల నుండు నెచ్చెలీ !

పున్నమనాటి రే యుదయముంగను జాలిలి బింబముంబలెక
వన్నె జెలంగు నీ వదనభాగమునంగల కుంకుమాంకమే
నెన్నటికై ననుక మరతునే ! మధు ! సూత్రవిలాసహాస సం
వన్నత గల్గునీదు సుకుమారము నాహృది వీడ గల్గుదే !

నూతన కాంతి సంయుత మనోజ్ఞ వసంతమునక జిగిర్చెనుక
చూత దళాల కోమలత—సుందరి సౌరభ శోభితమ్మ నౌ
లేతి గులాబిసోయగము లీలగ దూలగ జేయజాలెడిక
నీ తరుణంపు మైసాబగు నిత్య వినూత్న విలాస భాసినీ !

నే నెవరట్టు లుండెదను నిక్కము దెచ్చు మటంచు గోర, 'నా
లోననె చేరుదీ' వనుచు లోచనముల్ గడలించి లీలగా
తేనియ లూరఁగా మివుల తీయగ బల్కిన పల్కు లెప్పుడు
మేసికి హాయియై వ్రతి నిమేషము నామది జప్తి వచ్చెడిక.

నలలిత మాధురీభరిత సౌరభసూనవితానమాలికా
విలసిత గుచ్ఛమట్లు కడుప్రేమముగా డలపోయు నీదు మం
జుల మకుమారతా కలిత సుందరరూపము నప్పుడప్పుడు
కలలను జూచి సమ్మదము గాంచెద-అంతయె-నా మనఃప్రియా!

నీతో తీయని పల్కులన్ బలుకగా నీ సోయగం బేతరిన్
బ్రీతిగ గాంచగ, నీ సుధామధురపుం బ్రేమానులాపమ్ములన్
జేతో మోదముగా వినంగ, సతము-న్నీ చెంత నుండంగ, నీ
చేతన్ భోజన మారగింప మనసా చిత్తమ్ములో నెవడున్.

త్రుంపిన పువ్వు వోలె మొదలుం దెగివేసిన మొక్కపోలికన్
తెరిపిన లేతతీవియ విధిన్ గృళియించెద నిన్ను వీడుచో -
పెంపెనలారఁగఁ మరల వేరమి కూరిమి పైకొనంగ, నీ
యింపగు మాధురీవచన మెప్పుడు విందునొ యంచు నెంచెదన్.

ప్రేమ మనంగ నెట్టిదియో ప్రేమసుధా మధుసాన మెట్టిదో
ప్రేమ పవిత్రతా ఫలవివేచన మెట్టిదో, ప్రేమ జీవితం
బేమొ యెఁంగ లేవయితి వింతకు సుంతయు, నిష్పడైన సు
ప్రేమ విధానమే నిఖిల విశ్వవిధాన మటం చెరింగితే !

కౌలమా !

కాలమ ! యేల త్రుళ్లెదవు కన్నను మిన్నను గానకుండ, పో
గాలము గాకపోయిన వికారపు కేతుల కట్టు, జట్టులకొ
చాలని మీనముల్, తొడుగజాలని దుస్తుల, నెందు చెప్పగా
జాలని వింతపోకడల సమ్మతితోడ వెలుంగ జేతువే !

కాలమ ! యేల పొంగెద వకారణక్షదతిచే వినాశపుం
గాలము కాకయున్న కొరగాని విదేశ విలాస వైఖరిన్
తూలిన ధర్మముకొ, బహుళ దుఃఖకరంబగు దాస్యవృత్తినికొ
పోలని జాతిభేదముల పూర్తిగ గూర్తువె నిర్భయముగా.

కాలమ ! యేల యింతటి పొకారెడి బుద్ధులు నీకు ? కానిచో
తాళగలేని కాటకము, తల్లడ మొందెడి ఘోరయుద్ధముల్
చాల విచిత్ర రోగములు, నర్వ జగమున శాంతిభంగ మే
లీల వినోదలీల వెడలింతువు గొంతెమ కోర్కె తోడులన్.

ఏటికీ కాలనూ ! యిటుల నింత దురాగతచర్య నీకు ? న
 ట్టలును పుట్టి ముంపచుల, నెందులకుం గొరగాని దేబెలకా
 బూటక మైన పండితుల, మహారథ తా నెటొ పట్టినట్టి, కుం
 దేటికీ మూడు కాల నెడి హీనుల నింకను వెల్వరింతువే !

ఏలనె కాలనూ ! యిటు లయించెడి చేతలు నీకు ? లేనిచో
 నీలుచు చాలు లేని యవివేకపు పెత్తనగాండ్ర, మూనవా
 భిల విరూప రాక్షసుల, ప్రేమయెటుంగని కర్కశాత్ములన్
 జాలియె లేని పాలకుల చాలగ వృద్ధి యొనర్తువే యిసీ !

